

Organizacije civilnog društva u Severnoj Makedoniji godinama se bore protiv otvaranja novih rudnika bakra i zlata. Građani su prikupili dokumentaciju i dokaze da će rudarenje ozbiljno naneti štetu životnoj sredini

Od 2017. godine, organizacije civilnog društva iz jugoistočnog dela Severne Makedonije pokušavaju da dokažu da će otvaranje rudnika bakra i zlata u njihovom regionu štetiti životnoj sredini. Strumički, Bosilovo i Novo Selo je u zemlji prepoznatljiv po plodnom zemljištu i kvalitetnim poljoprivrednim proizvodima kao što su paprika, paradajz, krompir, duvan, kukuruz, kao i stočarstvu i kao izvor hrane za celu zemlju. Stoga se građani protive otvaranju rudnika što će značiti ozbiljno zagađenje zemljišta, vazduha i vode, a samim tim i života na ovom području uopšte.

Revolt građana je toliko širok da je formirano nekoliko ekoloških udruženja, poput Zdrave kotline iz Strumice, Eko doline iz Novog Sela i građanske inicijative „Spasimo strumičku kotlinu - zaustavimo rudnik smrti“ iz Strumice.

Američko-bugarska kompanija je od 2004. do 2012. godine ispitivala lokaciju na kilometar od strumičkih sela Ilovica i Štuka. Tada je rudarstvo predato većoj britansko-kanadskoj korporaciji sa sedištem u Londonu, uz najavu da će u Ilovicu u naredne tri decenije biti uložene stotine miliona dolara za eksploataciju zlata i bakra.

Korporacija je dobila koncesiju za početak kopanja rudnika 2012. godine i rok od četiri godine po Zakonu o mineralnim sirovinama da ispuni uslove za eksploataciju. To se nije desilo, ali je država koncesiju oduzela tek 2019. godine.

U međuvremenu, u januaru 2016. godine kompanija je dobila još jednu koncesiju od države. Ali iako su važili isti uslovi, do 2020. godine uslovi nisu ispunjeni. Iako su rokovi prošli, organizacije civilnog društva preko lokalnih medija neprestano upozoravaju da nadležno Ministarstvo privrede i Vlada još nisu oduzeli koncesiju.

Proteklih godina i organizacije civilnog društva održale su javne proteste najavljujući da neće dozvoliti da se izgradi rudnik kako bi se sprečila ekološka katastrofa na ovom području. Na referendumu je izašlo 40% od ukupno registrovanog stanovništva, ali je 99% glasalo protiv otvaranja rudnika.

„Naš otpor je od 2017. godine. Počeli smo da objavljujemo dokumente koje smo dobili iz Kanade, jer je tamo kompanija bila transparentna, a ovde nije. Pokušali su da razgovaraju na televizijskim debatama, ali nisu znali koliko znamo i koliko smo se dobro pripremili jer smo dobro analizirali elemente. Ukazali smo na mnoge negativne posledice i štetu po životnu sredinu i neisplativost ulaganja u rudnike“, rekao je za OBCT Gjorgji Tanušev, predstavnik ekološke organizacije Zdrava Kotlina.

Prečišćavanje ruda vodom prouzrokuje zagađenje podzemnih voda i izgradiće se brana na

kojoj će se skladištiti jalovina (materijal koji ostaje nakon procesa odvajanja vredne rudne frakcije). Biće zagađeno i veštačko jezero koje navodnjava njivu i obezbeđuje pijaću vodu okolnim selima. Jezero je otprilike na pola puta od rudnika do sela.

Kompanija Euromax Resources smatra da će rudnik, kao direktna strana investicija, imati snažan uticaj na nacionalnu ekonomiju. Tvrdi da će u prve dve godine izgradnje biti zaposleno oko 1.000 ljudi, a zatim još oko 500 u periodu rada rudnika. Preko saradnika i dobavljača biće angažovano dodatnih 2.700 ljudi. Do sada je u projekat uloženo više od 50 miliona evra, a za prvu fazu izgradnje planirano je oko 340. Očekuje se da će investicioni projekat doprineti povećanju bruto domaćeg proizvoda za 3% godišnje i da se kvalifikuje u prva 3 izvozna poglavlja iz Republike Severne Makedonije.

„Projekat rudarskog kompleksa Ilovica-Štuka izrađen je na osnovu višegodišnjih istraživanja uticaja na životnu sredinu, uz primenu najviših evropskih i svetskih standarda. Neće zagađivati zemljište, vodu i vazduh, niti predstavljati opasnost po zdravlje ljudi. Radeći zajedno, svi ćemo dokazati da u novoj eri održivo rudarstvo i poljoprivreda mogu uspešno koegzistirati”, rekli su u kompaniji lokalnim medijima.

Ipak, organizacije će nastaviti da zahtevaju od državnih službenika i institucija da oduzmu drugu koncesiju, jer je period od četiri godine u kojem korporacija nije ispunila uslove za početak eksploatacije već prošao.

Ekološki aktivisti podsećaju da su funkcioneri pod zakletvom da ispunjavaju svoju osnovnu funkciju, da rade za dobrobit i zaštitu svih građana Republike, ali i ističu da vlast nije ispoštovala jasno izraženu volju građana. Podsećaju da kad god su u [Srbiji](#), Rumuniji i Turskoj otvarani rudnici zlata i bakra, bilo je incidenata zagađenja vode i zemljišta.

Zdrava Kotlina uverava da će biti borbe za odbranu regiona od mina jer imaju informaciju da makedonska filijala Euromax Resources-a sada pokušava da proda drugoj kompaniji sa namerom da počne sa otvaranjem rudnika. Kompanija nije komentarisala ovo pitanje za lokalne medije.

Vlada je 2019. godine, osim za Ilovica-Štuka, raskinula ugovor o izgradnji rudnika u susednoj opštini Valandovo, u Kazandolu, zbog neispunjavanja uslova za izgradnju pogona za eksploataciju katodnog bakra kapaciteta da u roku od dve godine preradi najmanje 50% eksploatisane rude.